

УДК 81'42'27:821.111-2
DOI <https://doi.org/10.32782/fohium/2024.4.28>

МЕХАНІЗМ ОДНОЧАСНОГО МОВЛЕННЯ У ДІАЛОГАХ БРИТАНСЬКИХ ДРАМ ХХ СТ. (АНАЛІЗ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТІВ КОНВЕРСАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ)

Ірина Матіяш-Гнедюк

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID ID 0000-0001-8613-4859

iryna.matiashhnediuk@pnu.edu.ua

Тетяна Гуляк

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID ID 0000-0002-7297-415X

tetiana.huliak@pnu.edu.ua

Ключові слова:

*конверсаційний аналіз,
інтерація, драма, дискурс
драми, одночасне мовлення.*

Стаття досліджує драматичні тексти британських авторів ХХ ст., використовуючи методологію та інструментарій конверсаційного аналізу. Конверсаційний аналіз – це наукова дисципліна, що об'єднує прагматику та соціолінгвістику. Він акцентує увагу на особливостях мовленнєвої взаємодії, таких як структура та формальні властивості мовлення, які допомагають співрозмовникам тлумачити поведінку одне одного. Витоки конверсаційного аналізу можна беруть початок із теорії соціального впорядкування етнометодології Г. Гарфінкеля. Соціологи та лінгвісти, такі як Г. Сакс, Е. А. Щеглов і Г. Джефферсон, внесли вагомий внесок у розвиток цього методу дослідження діалогу та полілогу. Методологія конверсаційного аналізу передбачає збір та фіксацію матеріалу дослідження в ситуаціях реального щоденного спілкування, переважно в побутовій сфері. Категоріальний апарат конверсаційного аналізу включає такі поняття, як комунікативні ходи, репарації, одночасне мовлення, секвенції, суміжні пари та преференції.

Предмет досліджень конверсаційного аналізу розширюється. Сучасні дослідники зосереджуються на живій розмовній мові в побутовому та інституційному середовищі, а також на письмових типах дискурсу, які є певною репрезентацією мови. Цей метод дослідження може бути застосований при аналізі організації дискурсу драматичних творів.

З погляду теорії конверсаційного аналізу драматичний текст розглядається як окреме мовне середовище, в якому присутні ознаки розмови у ситуаціях реального спілкування. Відмінності в структурі діалогу (полілогу) в драмі та реальному спілкуванні обумовлені необхідністю реалізації авторського задуму – вираження ідейно-змістового наповнення п'єси, характеристики персонажів, визначення їх статусу і стосунків, а також забезпечення розвитку дії. Побудова драматичного тексту залежить від кількох факторів, таких як принцип обміну реплік персонажів, характеристика героїв у контексті інтерацій та головної ідеї твору. Вказане раніше свідчить на користь застосування конверсаційного аналізу для дослідження драматичних творів з метою розкриття характерів персонажів, їх соціальних ролей, статусу та ступеня близькості у стосунках.

SPEECH OVERLAPS IN THE DIALOGUES OF BRITISH DRAMAS OF THE 20TH CENTURY (USING TOOLS OF CONVERSATIONAL ANALYSIS)

Iryna Matiash-Hnediuk

PhD in Philology,

Associate Professor at English Philology Department

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Tetiana Huliak

PhD in Philology,

Associate Professor at English Philology Department

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Key words: *conversational analysis, interaction, drama, drama discourse, overlaps.*

The article examines the dramatic texts of British authors of the 20th century, using the methodology and tools of Conversational analysis. Conversational analysis is a scientific discipline that combines pragmatics and sociolinguistics. It focuses on the peculiarities of speech interaction, such as the structure and formal properties of speech, which help interlocutors interpret each other's behavior. The roots of Conversational analysis can be traced back to the theory of social order of ethnomethodology by Harold Garfinkel. Sociologists and linguists, such as Harvey Sacks, Emanuel A. Schegloff, and Gail Jefferson, have made significant contributions to the development of this method of dialogue and polilogue research. The methodology of Conversational analysis involves collecting and recording research material in situations of real-life daily communication, mainly in everyday situations. The categorical apparatus of Conversational analysis includes concepts such as turn-taking, reparations, overlaps, sequences, adjacent pairs, and preferences. The subject of research in Conversational analysis is expanding. Modern researchers focus on live spoken language in both everyday and institutional settings, as well as on written types of discourse, which are a certain representation of language. This research method can be applied to analyze the organization of discourse in dramatic works. From the perspective of Conversational analysis theory, the dramatic text is considered as a separate linguistic environment, where features of speech are present in situations of real communication. Differences in the structure of dialogue (polilogue) in drama and real communication are due to the necessity of realizing the author's intention – expressing the idea and the theme of the play, depicting the characters, defining their status and relationships, and the development of the action.

The construction of a dramatic text depends on several factors, such as the principle of exchange of characters' lines, definition of the characters through interactions, and the main idea of the play. The aforementioned indicates the benefit of applying Conversational analysis to study dramatic works to discover and analyze the characters' traits, their social roles, status, and their relationships.

Вступ. Дослідження вербальних інтеракцій, діалогів і полілогів, привертають увагу науковців протягом тривалого часу. Ці аналізи мають різноманітні назви, що залежать від початкових даних, описів, підходів, аспектів та використаного інструментарію: аналіз (теорія) дискурсу, інтеракційний аналіз, дискурсивний аналіз, граматики діалогу, теорія комунікації, аналіз розмови, конверсаційний аналіз, аналіз (мовленнєвої) взаємодії та інші.

Р. Барт та Ф. Берте (Barthes, Berthet, 1979: 3) висвітлюють у своїй роботі сучасну лінгвістику з акцентом на інтеракційний аналіз, відзначаючи зміну у фокусі досліджень від локуції до інтерлокуції – вербальної взаємодії між мовцями. Дослідження локуції та інтерлокуції включає в себе розгляд розмови загалом як окремого явища (Матіяш-Гнедюк, Юрчишин, 2023). Отже, конверсаційний аналіз реалізує «вивчення структури розмови, що складається з обміну висловлюваннями,

та вивчення ілокутивних функцій мовленнєвих актів, які використовуються в розмові». (Матіяш-Гнедюк, 2023б: 36).

Вважається, що конверсаційний аналіз бере початок із етнометодології Г. Гарфінкеля (Garfinkel, 1967, 1984, 2005; Hilbert, 2001) та концепції інтеракційного впорядкування Е. Гофмана (Goffman, 1999, 2005). За цими академічними напрямками конверсаційний аналіз розглядається як «вчення про методи створення та інтерпретації соціальної взаємодії її учасниками» (Матіяш-Гнедюк, 2023б: 36). Концепцію та експериментальну методика конверсаційного аналізу розробили американські дослідники у 1960-х роках Гарві Сакс, Емануїл А. Щеглов та Гейл Джефферсон у 1960-х роках (Have, 2007: 43–45; Heritage, 1984: 15–16; Sacks, 1995; Gefferson, 1982, 1983, 1989; Schegloff, 2007, 2022).

Актуальність дослідження полягає у необхідності всебічного аналізу принципів організації вербальної взаємодії як самостійного аспекту дискурсу у композиції драматичного твору.

Е. Щеглов пояснює, що головна мета конверсаційного аналізу полягає в тому, щоб через строге емпіричне дослідження «природних» інтеракцій встановити формальні принципи та механізми, за допомогою яких учасники соціальної події свідомо структурують, координують і впорядковують свої власні дії, дії інших та ситуацію події. Це означає використання формальних прийомів, відомих як «етно-методи», що використовуються учасниками взаємодії, та інтерпретацію висловлювань партнерів для забезпечення їх зрозуміння, прийнятності та ефективності (Gefferson, 1989).

Мета статті полягає в оцінці відповідності мовлення персонажів драми нормам організації інтеракцій у реальних ситуаціях спілкування. Для досягнення мети втілені наступні кроки: визначення та упорядкування прикладів одночасного мовлення як складових конверсаційного аналізу у британських драматичних текстах ХХ століття; виявлення особливостей цих компонентів з урахуванням контролю, який драматург здійснює над дискурсом драми; аналіз та опис спільних і відмінних рис між дискурсами реального мовлення та драми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвиток застосування конверсаційного аналізу пов'язаний із такими дослідниками як Г. Болден та А. Хепберн, Р. Копитко, Л. Мондада (Hepburn, Bolden, 2017; Kopytko, 1995; Mondada, 2018). Роботи А. Дпермен (соціальна взаємодія) (Derrermann, 2021), Е. Купер-Кулен та М. Селтінг (лінгвістика інтеракцій) (Cooper-Kuhlen, Selting, 2022), Р. Огден (фонетика інтеракцій) (Ogden, 2023), І.М. Матіяш-Гнедюк (дискурс п'єси) (Матіяш-Гнедюк, 2023а) ілюструють використання

окремих аспектів конверсаційного аналізу для дослідження різних типів дискурсу та інтеракцій. Розгляд дискурсу драми застосовуючи інструментарій коніерсаційного аналізу підтверджують роботи К. Сінгвонсуват (Singwongsuwat, 2022: 40–41), Х. Боулза, Р. Персона, Дж. Кальпепера, В. Херман, С. Мандали, Р. Копитко (Bowles, 2010, 2022; Person, 1996; Culpeper, Short, Verdonk, 1998; Herman, 1998; Mandala, 2007; Kopytko, 1995).

Драматичний дискурс поєднує ознаки як усної, так і писемної форми (Матіяш-Гнедюк, 2023а). За Х. Боулзом, драма – це не ілюстрація розмови, а втілення життєвого діалогу (Bowles, 2010: 8). Організація висловлювань безпосереднього спілкування є основою для створення драматичного діалогу. Діалоги персонажів драми – це відображення первинної форми взаємодії, кероване автором. Драматичний текст проявляє себе лише через інсценізацію, яка мусить бути почута та сприйнята глядачем (Матіяш-Гнедюк, 2023а).

Х. Боулз відзначає, що застосування конверсаційного аналізу для вивчення драматичного дискурсу спрямовує увагу дослідників на «внутрішню перспективу» – аналіз поведінки зсередини системи. Для цього важливо зрозуміти, як персонажі сприймають ситуацію і як вони взаємодіють, керуючись нормами комунікації (Bowles, 2010: 33). Текст драми будується на обміні репліками персонажів, а їхня мовленнєва взаємодія відображає характери персонажів та розвиток дії, а також кодифікує головну ідею твору. Ці факти підтверджують застосування конверсаційного аналізу для дослідження драматичних текстів (Матіяш-Гнедюк б, 2023).

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом дослідження є п'єси британських драматургів ХХ століття (Beckett, 1998; Churchill, 1997; Harwood, 1999; Jacobs, 1995; Macdonald, 1995), що аналізуються на відповідність розмовному мовленню у повсякденному житті. Методологія дослідження. Під час нашого дослідження ми використовували як поперечний, так і поздовжній аналіз (Traverso, 1999: 26–27) з використанням інструментарію конверсаційного аналізу. Перший етап аналізу передбачає ідентифікацію випадків одночасного мовлення у текстах драми та формування нашої вибірки. На наступному етапі ми структуруємо та класифікуємо ці випадки, спрямовуючи увагу на їхню функціональність з точки зору конверсаційного аналізу. На фінальному етапі ми проводимо детальний аналіз обраних прикладів одночасного мовлення з текстів драм з урахуванням загальних правил впорядкованості розмови, розглядаючи їхній вплив на розвиток сюжету, розкриття характерів персонажів та вираження тематичних ідей тощо. Цей підхід дозволяє нам глибше розуміти структуру та функцію діалогів у драматичних

творах і висвітлювати їхній вплив на сприйняття аудиторією та інтерпретацію тексту.

Результати та обговорення. Одночасне мовлення у тексті драми відіграє різні функції, такі як характеристика героїв, розкриття стосунків між ними, визначення соціальних ролей, а також вказівка на наявні конфлікти та способи їх вирішення. Цей елемент також використовується автором для розвитку дії, зміни напряму подій або повернення до попередніх тем, введення нової інформації. В аналізованих нами десяти творах виявлено 123 випадки одночасного мовлення персонажів. Ця відносно невелика кількість відображає дані Г. Джеферсон, згідно з якими у реальних ситуаціях збіги становлять лише 5% мовленнєвого потоку (цит. за Levinson, 1989: 296–297). Однак, припущення, що драматурги відтворюють ці статистичні дані, малоімовірне. Мета драматурга – передати сенс кожної репліки глядачеві, тому ситуації з конкуруючим мовленням уникаються. Збіги мовлення персонажів часто маркуються в тексті драми окремими пунктуаційними знаками, такими як тире чи трьома крапками, або зауваженнями автора. Вони несуть функціональне навантаження, підкреслюючи характеристики героїв, створюючи атмосферу або вказуючи на значущість подій у п'єсі.

Найчастіше одночасне мовлення використовується для відображення стосунків між персонажами, їх соціального статусу, ступеня близькості або відчуженості, а також конкуренції між ними. Іноді персонаж сам створює ситуацію, в якій його обов'язково перебувають; у такий спосіб він запрошує співкомуніканта висловитись, тобто передає йому право наступного ходу.

Louise: At least I understand him. I make an effort. Just because you can't see beyond the end of your stupid, commonplace nose ...

Stanley: Shut up!
(Five Finger Exercise, p. 130)

Stanley не бажає слухати образи *Louise* і перебиває її. Досить груба форма звертання *Stanley* свідчить про його ворожість, негативне ставлення до *Louise*, несприйняття її позиції і він різко обриває її мовлення своїм ходом.

Stanley: Now listen, my boy, you've been drin ...

Louise: Stanley, why don't you go upstairs and do what I asked?

(Five Finger Exercise, p. 135)

Louise втручається у висловлювання *Stanley*, перебиває його і говорить сама, хоча репліка *Stanley* адресована не їй, а третьому персонажу. Таким чином *Louise* самообирається і отримує право слова.

У наступному прикладі чітко прослідковується намагання одного із мовців змінити тему розмови:

1 Arnie: Show her the airplane. There's a stuffed eagle over there.

2 Hanson: Aren't we going to see ...

3 Arnie: And above all the mantelpiece you'll observe a Lee-Enfield rifle, a weapon of historical importance to the British nation ...

4 Hanson: Arnold, if you'll just allow ...

5 Arnie: With that weapon we preserved ...

6 Hanson: Look, I don't wish to get impersonal, old boy.

(The Restoration of Arnold Middleton, p. 231)

Ходи 3, 4, 5 і 6 є прикладами одночасного мовлення. *Arnie* своїми висловлюваннями (ходи 3 та 5) змінює тему розмови і перебиває свого співрозмовника, чим хоче натякнути йому на певну незручність. Але *Hanson* ігнорує спроби *Arnie* і у ходах 4 і 6 повертається до старої теми. Явна конкуренція між *Arnie* і *Hanson* в даному випадку свідчить не про їх відчуженість, а про дружні стосунки між ними. Це один із проявів стратегії лінгвістичної ввічливості: порушення загальноприйнятих норм етикету допускається при наявності дружніх стосунків між співрозмовниками, свідчить про їх рівний статус і відсутність необхідності дотримуватись формальних правил.

Співпадіння можуть позначати також уважність співрозмовників та їх зацікавленість у темі розмови. Наприклад,

1 Joan: Are you religious? You don't mind me asking.

2 Maureen: No. Well ...

3 Joan: Do you believe in God?

4 Maureen: Well, in a sort of ...

5 Joan: I honestly don't know what to believe in. Is that the time? You absolutely promised?

6 Maureen: Yes ...

7 Joan: Well, I'll tell you. Arnold actually ...

8 Maureen: Yes?

9 Joan: Is God ...

10 Maureen: Oh ...

(The Restoration of Arnold Middleton, p. 242)

Майже всі ходи *Joan* (3, 5, 7) є збігами із репліками *Maureen*. *Joan* не так зацікавлена у відповідях *Maureen*, як у самій розмові та можливості поділитись таємницею, тому вона не дослуховує *Maureen* до кінця, перериває її в зручний для себе момент, а її ходи є довшими. *Maureen* втручається у репліки співрозмовниці (ходи 8, 10), щоб дати зрозуміти, що її цікавить те, про що говорить *Joan*. У цьому прикладі обидвоє персонажів перебивають одна одну, але такі збіги не свідчать про конкуренцію чи ворожість між ними. Взаємне перебивання вказує на те, що тема розмови є цікавою для обидвох і обидві бажають дізнатись більше.

Розглянемо такий приклад:

1 Arnie: On the other hand ...

2 Hanson: Yes, old boy?

- 3 Arnie: Absolutely nothing to worry about.
 4 Hanson: No, no.
 5 Arnie: The doctor recommends a long sea-voyage ...
 6 Hanson: Sea-voyage?
 7 Arnie: And a complete change of air ...
 8 Hanson: I see.
 9 Arnie: I'm overworked ...
 10 Hanson: My dear boy.

(The Restoration of Arnold Middleton, p. 262)

Тут *Hanson* постійно перебиває *Arnie*, усі його ходи є прикладом одночасного мовлення. *Arnie* жодним чином не реагує на таку поведінку співрозмовника і продовжує свою думку. Можна зробити висновок, що персонажі є близькими людьми, а збіги свідчать про вияв турботи, згоди та інтересу.

Іноді мовець навмисно створює ситуації, в яких співпадиння є неминучими, для того, щоб надати право слова іншому співрозмовнику і у такий спосіб полегшити собі завдання. Наприклад:

- 1 Mr. White: Fine weather for the time of the year.
 2 Sampson: Ah – yes – yes – My name is Sampson – I've come –
 3 Mrs. White: Perhaps you wish to see Herbert; he'll be home in a minute. Here's his breakfast waiting.
 4 Sampson: No, no! I've come from the electrical works –
 5 Mrs. White: Why, you might come with him. Is anything the matter?
 6 Sampson: I was asked to call –
 7 Mrs. White: Herbert! Has anything happened? Is he hurt? Is he hurt?
 8 Mr. White: There, there, Mother. Don't you jump to conclusions. Let the gentleman speak. You've not brought bad news, I'm sure sir.
 9 Sampson: I'm – sorry –
 10 Mrs. White: Is he hurt? Badly?
 11 Sampson: Very badly –
 12 Mrs. White: John –
 13 Mr. White: Is he in pain?
 14 Sampson: He is not in pain.
 (The Monkey's Paw, p. 25)

Тут автор навмисне подає велику кількість пунктуаційних знаків у висловлюваннях *Sampson*, щоб показати його сум'яття через те, що він змушений повідомити про трагічну подію. Він постійно робить паузи ніби запрошуючи когось із персонажів висловитись, тому його мовлення весь час переривається.

Якщо мовець не бажає, щоб його переривали, і він може розширити свій хід, додати голосові індикатори зворотнього сигналу (*uh-uh*, *yeah*, *mmm*) чи заповнити власні паузи, але прикладів, які б проілюстрували це положення у проаналізованих нами п'єсах, не знаходимо. Пояснити цей

факт можна тим, що драматичний твір базується на взаємодії персонажів, діалогічне мовлення переважає над монологічним – чим більше діалогу, тим динамічніше розвиваються події п'єси, тим виразніше окреслюються стосунки між персонажами. Ми можемо припустити (хоча для такого твердження необхідно провести окреме ґрунтовне дослідження), що п'єса ХХ століття тяжіє до дії на противагу розлогому експліцитному вираженню ідеї; характеристика персонажів та ідеї представлені імпліцитно – через мовленеву взаємодію героїв. Такий спосіб презентації авторського задуму обумовлює використання у п'єсі ХХ століття форм, наближених до розмовного мовлення у реальному житті.

Висновки. Проаналізувавши явище одночасного мовлення у драматичному діалозі можна зробити висновок, що збіги є маркованими і значущими, тобто вони виконують певну функцію, передбачену автором. Вони вказують на характер стосунків між персонажами, їх соціальний статус, вияв зацікавленості у темі розмови, на ступінь значущості сказаного.

Використання методики конверсаційного аналізу для аналізу текстів драматичних творів уможливорює виявити два основні аспекти: спільність характеристик реального мовлення та дискурсу драми, а також специфічні особливості останнього. Однак вплив таких чинників, як соціальний статус мовців, їх психо-фізіологічні характеристики, інтенції, гендер, думка про співрозмовника чи ситуацію, на структуру діалогу або полілогу в драматичному творі, вимагає більш глибокого дослідження. Це відкриває широкі можливості для подальших наукових досліджень та вивчення цієї теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матіяш-Гнедюк І.М. Дискурс п'єси у ракурсі теорії конверсаційного аналізу (на матеріалі творів британських драматургів ХХ ст.). *Folium*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023а. С. 48-55. <https://doi.org/10.32782/folium/2023.1.7>
2. Матіяш-Гнедюк І. М. Конверсаційний аналіз як інструмент дослідження дискурсу п'єси (на матеріалі творів британських драматургів ХХ ст.). *Мова. Література. Фольклор*, (1), 2023б. С. 34-41. <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2022-1-5>
3. Матіяш-Гнедюк І.М., Юрчишин В.М. Суміжні пари та організація преференцій у діалогах британських драм ХХ ст. (крізь призму інструментарію конверсаційного аналізу). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2023. № 59. Том 2. С. 102-107. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.59.2.23>

4. Barthes R., Berthet F. Présentation. *Communications*. 1979. № 30. P. 3-5.
5. Beckett S. *Waiting for Godot*. London: Faber and Faber Limited, 1998. 98 p.
6. Bowles H. *Storytelling and drama: Exploring narrative episodes in plays*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2010. 216 p.
7. Bowles H. The contribution to the study of literary dialogue URL: http://www.novitasroyal.org/Vol_5_1/bowles.pdf (дата звернення: 15.12.2022)
8. Churchill C. *Blue heart*. London: Nick Hern Books, 1997. 73 p.
9. Couper-Kuhlen E., Selting M. *Interactional Linguistics: Studying Language in Social Interaction*. Cambridge University Press, 2017. P. 620
10. Culpeper J., Short M., Verdonk P. *Exploring the language of drama: From text to context*. London: Routledge, 1998. 183 p.
11. Deppermann A. Social Actions. In M. Haugh D. Kádár, M. Terkourafi (Eds.), *The Cambridge Handbook of Sociopragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press. 2021. pp. 69-94
12. Garfinkel H. *Ethnomethodological studies of work*. New York: Routledge, 2005. 204 p.
13. Garfinkel H. *Studies in Ethnomethodology*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1967. 304 p.
14. Gefferson G. Another Failed Hypothesis: Pitch/Loudness as Relevant to Overlap Resolution. Tilburg: Tilburg University, Department of Language and Literature, 1983. 24 p.
15. Gefferson G. *Harvey Sacks: Lectures 1964-1965*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1989. 266 p.
16. Gefferson G. Two explorations of the organization of overlapping talk in conversation. Tilburg: Tilburg University, Department of Language and Literature, 1982. 61 p.
17. Goffman E. *Interaction ritual: Essays in face-to-face behavior*. New Jersey: Transaction Publishers, 2005. 270 p.
18. Goffman E. *The representation of self in everyday life*. Gloucester: Peter Smith Pub Incorporated, 1999. 259 p.
19. Goldkuhl G. *Conversational Analysis as a Theoretical Foundation for Language Action Approches* URL: <http://infolab.uvt.nl/research/lap2003/goldkuhl.pdf> (дата звернення: 15.12.2022)
20. Harwood R. *Equally divided*. London: Faber and Faber Limited, 1999. 156 p.
21. Have P. *Doing Conversation Analysis*. 2nd edition. London: Sage, 2007. 246p.
22. Hepburn A., Bolden G. B. *Transcribing for social research*. SAGE Publications, London, 2017. P. 206
23. Heritage J. *Garfinkel and ethnomethodology*. Cambridge: Polity Press, 1984. 336 p.
24. Herman V. *Dramatic discourse: Dialogue as interaction in plays*. London: Routledge, 1998. 331 p.
25. Hilbert R. A. *The classical roots of ethnomethodology: Durkheim, Weber and Garfinkel*. The University of North Carolina Press, 2001. 278 p.
26. Jacobs W. W. The monkey's paw. *Tales of Terror*. Boston: Houghton Mifflin Company, 1995. P. 5 - 32.
27. Kopytko R. Against rationalistic pragmatics. *Journal of Pragmatics*. 1995. No 23. P. 475-491.
28. Kopytko R. From cartesian to non-cartesian pragmatics. *Journal of Pragmatics*. 1995. No 33. P.783-804.
29. Levinson C. S. *Pragmatics*. New York: Cambridge University Press. 1989. 240 p.
30. Macdonald S. *When I was a girl, I used to scream and shout ...* London: Faber and Faber Limited, 1995. 355 p.
31. Mandala S. *Twentieth-century drama dialogue as ordinary talk*. Adelshot: Ashgate Publishing Limited, 2007. 141 p.
32. Markee N. *Conversation Analysis*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 2009. 216 p.
33. Mondada L. Multiple Temporalities of Language and Body in Interaction: Challenges for Transcribing Multimodality. *Research on Language and Social Interaction*, 51:1, 2018. Pp. 85-106.
34. Ogden R. The Phonetics of Talk in Interaction. *The Cambridge Handbook of Phonetics*. 2022. pp. 657-681.
35. Person R. In conversation with Jonah: Conversation analysis, literary criticism, and the Book of Jonah. Sheffield: Sheffield Academic Press Ltd, 1996. 204 p.
36. Sacks H. *Lectures on conversation*. Oxford: Blackwell, 1995. 818 p.
37. Schegloff E. *Discourse, pragmatics, conversation analysis*. URL: http://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/schegloff/pubs/index.php?action=abs&file_id=19 (дата звернення: 15.12.2022)
38. Schegloff E. *Sequence organization in interaction: A primer in conversation analysis*. New York: Cambridge University Press, 2007. 300 p.
39. Sidnell J. *Conversation Analysis: An Introduction*. London: Wiley-Blackwell, 2010. 296 p.
40. Singwongsuwat K. *Conversation Analysis (CA): An Introduction from a Linguist's Perspective* URL: <http://www4.nida.ac.th/lc/journal2007/4.pdf> (дата звернення: 15.12.2022)
41. Traverso V. *L'analyse des conversations*. Paris: Nathan, 1999. 254 p.